

Fytoterapie v období těhotenství a kojení - 4. část

Doc. PharmDr. Lenka Tůmová, CSc., Mgr. Lenka Holcová

Echinaceae angustifoliae radix

Echinacea angustifolia (třapatka úzkolistá), Asteraceae

Účinky: Imunostimulans, antiflogistikum.

Terapeutické využití: Terapie infekce nachlazení a horních cest dýchacích, tonsilitidy, posílení imunity po chemoterapii a při terapii AIDS, lokálně k hojení ran, popálenin, kousnutí hmyzem, tradičně antidotum proti hadímu kousnutí.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie A.

Užívání přípravků obsahujících třapatku nebo výtažek z ní je v průběhu těhotenství považováno za bezpečné. V současné době je v dostupných zdrojích k dispozici jediná studie týkající se této problematiky. Bezpečnost užívání nekombinovaných přípravků obsahujících třapatku během těhotenství po dobu 5 až 7 dní v doporučených dávkách zkoumala kontrolovaná studie z roku 2000. Zúčastnilo se jí 206 žen ve sledované skupině (112 z nich užívalo některý z přípravků během prvního trimestru, 17 z nich v průběhu všech tří trimestrů) a 206 žen zahrnovala kontrolní skupina. U sledované skupiny proběhlo 195 živých porodů, 14 potratů (bereme v úvahu, že některá těhotenství byla vícečetná) a 6 těžkých malformací (4 z nich se vyskytly u dětí rodiček, které třapatku užívaly v prvním trimestru). U kontrolní skupiny proběhlo 198 živých porodů, 8 potratů a vyskytlo se 7 malformací. Nebylo tedy zaznamenáno zvýšené riziko potratu či malformace. (1,2)

Jedna studie zjistila, že vysoké koncentrace třapatky přidané přímo do spermatu snížily pohyb spermií. V současné době není známo, zda použití této látky může způsobit problémy s plodností. (3) Studie prováděná na březích myších přinesla výsledky, že užívání drogy snížilo počet životaschopných zárodků. Velikost dávky nebyla uvedena. (4)

Užívání drogy v průběhu těhotenství je při dodržení doporučeného dávkování považováno za bezpečné a je odborníky doporučováno. (1, 4)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C.

Eleuterococci radix

Eleuterococcus senticosus (eleuterokok trnitý), Araliaceae

Účinky: Adaptogen, imunomodulans, tonikum.

Terapeutické využití: Tradičně terapie únavy, posílení imunity a zvýšení odolnosti vůči stresu.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B1.

V dostupných zdrojích se neobjevují studie, které by zjistily škodlivé účinky na průběh těhotenství nebo vývoj plodu. (1)

Jedna studie dokonce přinesla výsledky, že užívání drogy může působit preventivně proti vzniku malformací působením alkoholu. (4)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C.

Ephedrae herba

Ephedra sinica (chvojník čínský), Ephedraceae

Účinky: Sympatomimetikum, antiastmatikum, analeptikum.

Terapeutické využití: Terapie *astma bronchiale*, alergie, pro snižování tělesné hmotnosti, v tradiční čínské medicíně též terapie edému.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B3.

Studie na zvířecích modelech prokázala teratogenitu, u člověka ovšem sledována nebyla. (1, 5)
Bylo sledováno 373 případů, kdy matka užívala drogu v prvním trimestru těhotenství a 873 případů užívání kdykoliv během těhotenství. Nebyla nalezena souvislost mezi užíváním a zvýšeným rizikem vzniku malformací. (5)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie SD.

Epilobii herba

Epilobium parvifolium (vrbovka malokvětá), Oenotheraceae

Účinky: Antiprostatikum.

Terapeutické využití: Terapie benigní hyperplazie prostaty.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B2.

Užívání v průběhu laktace: Kategorie ND.

Equiseti herba

Equisetum arvense (přeslička rolní), Equisetaceae

Účinky: Diuretikum, adstringens, hemostatikum.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Terapeutické využití: Terapie infekcí močových cest.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B2.

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C.

Escholtzia californicae herba ***Escholtzia californica*, Papaveraceae**

Účinky: Analgetikum, mírné sedativum, anxiolytikum.

Terapeutické využití: Terapie bolesti, nespavosti, úzkosti.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B2.

Jedna z minoritních obsahových látek (kryptopin) vykazuje uterostimulační účinky, avšak tyto účinky při užívání celé drogy nebyly zaznamenány. (1)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie CC.

Euphorbiae hirtae herba ***Euphorbia hirta* (prýšec plstnatý), Euphorbiaceae**

Účinky: Expektorans, antiastmatikum, spasmolytikum.

Terapeutické využití: Terapie *astma bronchiale*, bronchitidy, infekcí horních cest dýchacích.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B2.

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C. V tradiční Ayurvédské medicíně je užívána jako laktagogum. (1)

Euphrasiae herba ***Euphrasia spp.* (světlík), Scrophulariaceae**

Účinky: Adstringens, antiflogistikum.

Terapeutické využití: Terapie infekcí horních cest dýchacích a konjunktivitidy.

Užívání v průběhu těhotenství: B2.

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C.

Foeniculi fructus
***Foeniculum vulgare* (fenykl obecný), Apiaceae**

Účinky: Karminativum, spasmolytikum, expektorans, antimikrobní.

Terapeutické využití: Terapie dyspepsie, koliky, nechutenství, infekcí horních cest dýchacích, podpora laktace.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B3.

Droga má estrogenní účinky, jak bylo prokázáno ve studiích na zvířecích modelech, účinky se samozřejmě projevují na jedincích obou pohlaví. (1)

Další studie prokázala, že užívání sušené drogy v dávkách 0,05 g/den snížilo fertilitu u myší, ze šesti případů došlo k březosti jen u tří jedinců. (1)

Byly též prokázány toxické účinky na plod, které se projeví sníženým počtem buněk embryí, nebyly však pozorovány účinky teratogenní. (6)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C. Droga je tradičně užívána ke stimulaci tvorby mateřského mléka. (1)

Foenugraeci semen
***Trigonella foenum-graecum* (pískavice řecké seno), Fabaceae**

Účinky: Hypoglykemikum, hypocholesterolemikum, digestivum.

Terapeutické využití: Terapie nechutenství, dyspepsie, gastritidy, též topicky na rány, v tradiční čínské a Ayurvédské medicíně též k vyvolání porodu a podpoře metabolismu, v tradiční medicíně Blízkého Východu terapie *diabetes mellitus*.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B3.

Některé zdroje Ayurvédské medicíny uvádějí, že droga vyvolává potrat. V západní Indii má droga stejné využití. (1)

Studie na březích krysách sledovala antifertilitní účinky petrolejového extraktu drogy a jiná studie prokázala zvýšené riziko potratu po podání suchého extraktu. (1) V humálních studiích ovšem nebyly sledovány žádné škodlivé účinky. V některých částech Indie dle studie 60 % těhotných žen konzumovalo tuto drogu a nebyly zaznamenány žádné škodlivé účinky. (1) Lze předpokládat, že v terapeutických dávkách je droga pro těhotné ženy bezpečná. (1)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie C.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

V tradiční západní a Ayurvédské medicíně, stejně jako v tradiční medicíně Súdánu byla droga užívána jako laktagogum, tyto účinky byly potvrzeny některými studii. (1)

Fucus vesiculosus ***Fucus vesiculosus* (chaluha bublinatá), Fucoaceae**

Účinky: Antiobezitikum, antihypothyreodikum, antirevmatikum.

Terapeutické využití: Terapie obezity, hypofunkce štítné žlázy a revmatoidní artritidy.

Užívání v průběhu těhotenství: Kategorie B2.

Droga by neměla být užívána v průběhu těhotenství ve velkých dávkách a dlouhodobě, protože jód může procházet placentou. (1)

Užívání v průběhu laktace: Kategorie CC.

Vysvětlení jednotlivých kategorií

A - Kontrolované studie nebo sledování velkého počtu těhotných neprokázaly riziko malformací a škodlivých účinků na plod.

B – V humánních studiích nebylo prakticky prokázáno riziko pro plod, teoretické riziko ale existuje:

B1 - Studie na zvířatech neprokázaly riziko, po podání limitovanému počtu žen se nevyskytl zvýšený počet malformací nebo škodlivých účinků na plod.

B2 – Studie na zvířatech nebyly provedeny a po podání limitovanému počtu žen se nevyskytl zvýšený počet malformací nebo škodlivých účinků na plod.

B3 – Studie na zvířatech prokázaly zvýšené riziko poškození plodu, není známa relevantnost těchto studií vůči člověku, po podání limitovanému počtu žen se nevyskytl zvýšený počet malformací nebo škodlivých účinků na plod.

C – Léčiva mají prokazatelně teratogenní nebo embryocidní účinek u zvířat, způsobují zvýšené riziko škodlivých účinků na plod nebo novorozence u člověka žádné humánní studie nejsou dostupné.

D - Existují doklady rizika pro lidský plod, ale v případě, že benefit podání léčiva ženě převažuje nad rizikem, je podání možné.

X – Vysoké riziko poškození plodu, tato léčiva jsou absolutně kontraindikována.

Klasifikace bezpečnosti užívání v průběhu laktace

ND - Informace nejsou známy, **C** – Užívání je možné, **CC** – Užívání je možné s opatrností.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Literatura

1. Mills S., Bone K. The Essential Guide To Herbal Safety, Elsevier Churchill Livingstone, 2005.
2. Perri D., Dugoua J. J., Mills E., Koren G. Safety and Efficacy of Echinacea (*Echinacea angustifolia*, *E. purpurea* and *E. pallida*) during pregnancy and lactation, Can. J. Clin. Pharmacol. 2006; 13(3):262 – 267. www.otispregnancy.org (20.12.2009)
3. Chow G., Johns T., Miller S. C. Dietary *Echinacea purpurea* during murine pregnancy: Effect on maternal hemopoiesis and foetal growth, Biol. Neonate. 2006; 89 (2):133 – 138.
4. Gordeichuk T. N., Chebotar N. A., Konopistseva L. A., Puchkov V. F. The prevention of congenital developmental anomalies in rats, Ontogenez. 1993; 24(1): 48-55.
5. www.drugsafety.com (3.1.2009)
6. Ostad S. N., Khakinegad B., Sabzevari O. Evaluation of the teratogenicity of fennel essential oil (FEO) on the rat embryo limb buds culture, Toxicol. In Vitro. 2004; 18(5): 623-627.

